

הרצל בתקשורת

דוח תקופתי (יולי 2018)

מאת ד"ר אנטון ברקובסקי

בעיתונות

לרגל ציון 114 שנים לפטירתו של הרצל הופיעו מספר כתבות שדנו בדמותו, חזונו ותרומתו. לצד הכתבות המשבחות¹ הופיעה גם ביקורת שכוונה נגד חזונו הציוני וטבעה של מדינת ישראל היום. בין היתר צוטטו בעיתונות החרדית כתביו של הרצל בהם לכאורה יצא נגד הדת והמסורת היהודית.² לעומת זאת חלק מהרבנים, התלמידים, החוקרים ומוקירי זכרו מהמגזר הדתי-לאומי והחרדי באו לקברו לומר קדיש ולהזכיר לציבור כי דמותו של הרצל סולפה. הוא נתפס בטעות כמתבולל שמוכן היה להתנצר ואף לוותר על ארץ ישראל תמורת אוגנדה; אך יתכן שאף היה חוזר בתשובה אם היה מאריך ימים.³ במכתב תגובה לכתבה הזו ציין ד"ר יצחק וייס את הסתייגותו ל"חזרה בתשובה" של הרצל. הוא טען כי הרצל היה בעל זהות יהודית חזקה ואוניברסאלית והיא זו שהניעה את הרעיון הציוני.⁴ במכתב תגובה אחר שיבח דני שפילמן (מדריך תיירים במקצועו) את היוזמה וגם ציין כי מוזיאון הרצל שבהר הרצל מלמד היטב על דמותו ותרומתו של הרצל למדינה.⁵

ב"ישראל היום" פורסמה כתבה על "חוק השבות" שאושר בכנסת ב-1950, לקראת יום פטירתו של הרצל.⁶

בכתבתו יצא חנן עמיאור נגד טענותיהם של כותבי "הארץ" בכירים (שומסקי ולנדסמן) שטענו כי "הציונות היא תנועה א-יהודית". על מנת להפריך את הטענה השתמש עמיאור בסקירה היסטורית שהוכיחה את טבעה היהודית של הציונות (עוד לפני התהוותה הרשמית) ושל מנהיגיה. הוא הזכיר את תנועת חובבי ציון, את דעותיו של הרצל ("ציונות היא שיבה ליהדות לפני השיבה לארץ היהודים") ואת ממשיכי דרכו, כגון ברל כצנלסון ודוד בן-גוריון.⁷

¹ העברי, אופיר. כ' בתמוז: להכיר תודה לבנימין זאב הרצל. *ישראל היום!* (3.7.2018), עמ' 31.

² רוט, יצחק. ארבע הערות על המצב. *יתד נאמן* (3.7.2018), עמ' 51.

³ פרידמן, ישי. משיח משכמו ומעלה. *מקור ראשון* (13.7.2018), עמ' 8-13.

⁴ וייס, יצחק. לא דתי, יהודי. *מקור ראשון* (20.7.2018), עמ' 11.

⁵ שפילמן, דני. מיצג ההר. *מקור ראשון* (27.7.2018), עמ' 11.

⁶ יעקבי, ליאור. היו זמנים. *ישראל היום!* (5.7.2018), עמ' 24.

⁷ עמיאור, חנן. כך מסלפים את הציונות. *הארץ* (9.7.2018), עמ' 13.

אחרי אישור חוק היסוד "ישראל מדינת הלאום של העם היהודי" טען ראש הממשלה כי "122 שנה אחרי שהרצל פרסם את חזונו קבענו בחוק את עיקרון היסוד של קיומנו"⁸. א. בן מנחם מ"הפלס" תיאר את הסכנות האפשריות של החוק לציבור החרדי האורתודוקסי.⁹

ה"גירוזלם פוסט" סיקר את המשבר עם העדה הדרוזית שנוצר בעקבות אמירת ראש הממשלה והחוק שהתקבל.¹⁰ ד"ר רויטל עמירן טענה כי המשפט של ראש הממשלה מצביע על "שיגעון גדלות" ובין היתר תוקע "אצבע בעין של כ-20% מהאוכלוסייה ופוגע באחד היסודות המכוננים של זהותם", כאשר הרצל כלל לא התכוון לכך.¹¹ ב"גירוזלם פוסט" התפרסמה כתבה על תרומתו של זאב ז'בוטינסקי לתנועה הציונית. בין היתר צוינה אהדתו כלפי הרצל.¹²

בכתבתו ב"הארץ" טען ספי ליפקין כי הציונות המודרנית התרחקה רבות ממה שתואר ב"מדינת היהודים" של הרצל. הוא כתב כי הכיוון הוא "ציונות של מועצת יש"ע" ושמדובר בציונות גזענית וכוחנית, שהיא תוצאה של קונפליקט בין היהדות למדינה. הכותב חלק על דעתו של גדעון לוי שטען כי בעיותיה של ישראל ייפתרו אחרי שתוכרז כמדינת כל אזרחיה וכמדינה חילונית.¹³

קבוצה של 21 ישראלים יצאה לאירופה בעקבות המקומות המכוננים של הציונות שבהם שהה הרצל: בודפשט ווינה ובאזל.¹⁴ גם מאיר זגורי תיאר את מסעו "בעקבות נתיבי חייו הסוערים של הרצל" באירופה, תוך ציון הנקודות המכוונות בחייו של הרצל וסיפק נקודת מבט מקורית על דרכו והישגיו. עם זאת הכותב לא שכח מה "שבשם אותה ציונות עוללו כאן בארץ מפרשי תורתו..." ועשו "...למשפחתו ולדורות שלמים של עולים מארצות המזרח פוטש תרבותי".¹⁵

במגדל העמק הוחלט לתת לרחובות שמות של אנשי רוח ומנהיגים ציוניים, ביניהם הרצל.¹⁶

"הארץ" פירסם כתבה על שי עגנון ויצירותיו בימי נעוריו. בכתבתו המוקדמת שילב עגנון זיאנרים שונים (שירה ופרוזה), כתב במספר שפות (כולל יידיש) ואף התנסה בעיתונות. בין היתר כתב על האבל שפקד את עיירתו עם פטירתו של הרצל.¹⁷

ד. צפתמן ביקר את הבעיות הביטחוניות של ישראל ואת הגישה העוינת של שכנותיה כלפיה. בנוסף ביקר את הרצל והציונות שישד. לטענתו, הרעיון של ישראל כפתרון נגד האנטישמיות האירופית רק גרם להעתקה של האנטישמיות הזו למזרח התיכון.¹⁸

⁸ אלון, גדעון. אושר חוק הלאום: זהו רגע מכונן בתולדות המדינה. *ישראל היום* (20.7.2018), עמ' 7-8.

⁹ בן מנחם. א. חוק הלאום המסוכן עבר בכנסת בתמיכת המפלגות החרדיות. *הפלס* (20.7.2018), עמ' 2-3.

¹⁰ Losing the Bond. *The Jerusalem Post* (29.7.2018), p. 9.

¹¹ עמירן, רויטל. שיגעון גדלות. *מעריב* (23.7.2018), עמ' 3.

¹² Hagoel, Yaakov. Ze'ev Jabotinsky, his legacy and importance in Zionism. *The Jerusalem Post* (12.7.2018), p. 9.

¹³ ליפקין, ספי. איפה הרצל. *הארץ* (16.7.2018), עמ' 13.

¹⁴ Schreiber, Elliana. Zionism through Herzl's footsteps. *The Jerusalem Post* (27.7.2018), p. 7.

¹⁵ זגורי, מאור. החשבון שלי עם הרצל: תרצו. אין זו אגדה. *ידיעות אחרונות - שבע ימים* (20.7.2018), עמ' 28-30.

¹⁶ שחר, רוני. ועדת השמות במגדל העמק החליטה: "דרך העמק" יוחלף לשמו של צבי אלדרוטי. *ידיעות העמק - עפולה* (27.7.2018), עמ' 18.

¹⁷ לאור, דן. ולא ראיתי שהוא השיר שכתבתי אני וזה שמי שחתום עליו. *הארץ* (27.7.2018), עמ' 2.

¹⁸ צפתמן, ד. "כדורי האש של המחמדים יתלהטו". *יחד נאמן* (31.7.2017), עמ' 48.